

Projektas APRICOT:
Mokomės būti ir (su)gyventi besikeičiančiame
laike: dėmesingos tėvystės ugdymo programa

Medijų raštingumo programa ir medžiaga suaugusiųjų švietėjams

6 skyrius. 5 tema: Saugumas ir privatumas

Europos Komisijos parama šio leidinio rengimui nereikia pritarimo jo turiniui, kuriame pateikiama autorių nuomonė, todėl Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už informaciją panaudotą šiame leidinyje.

Šį intelektualinį produktą sumanė ir parengė strateginių partnerystių projekto APRICOT komanda.

Projekto koordinatorius – VšĮ *Šiuolaikinių didaktikų centras* (Lietuva)

Projekto partneriai:

Apricot Training Management Ltd. (Jungtinė Karalystė)

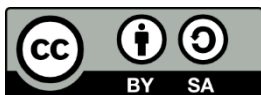
ItF Institut Kassel e.V. – Frauencomputerschule (Vokietija)

Planeta Ciencias (Ispanija)

Redakcijos koordinatorė: Daiva Penkauskienė

Rengėjai: Hilary Hale, Beate Hedrich, Betül Sahin, Alejandra Goded, Anca Dudau, Daiva Penkauskienė

Redakcinė kolegija: Sophy Hale, Seda Gürcan, Konrad Schmidt, Cihan Sahin, Josafat Gonzalez Rodriguez, Roc Marti Valls, Virgita Valiūnaitė

Šis darbas yra licencijuotas Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 tarptautine licencija. Norėdami peržiūrėti šios licencijos sąlygas, apsilankykite

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> arba siųskite laišką Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, JAV.

Metai, mėnuo: 2021 lapkritis

Turinys

6 skyrius. 5 tema: Saugumas ir privatumas	3
6.1 Įvadas į temą	3
6.2 Techninės galimybės	9
6.3 Saugus elgesys naršant	11
6.4 Saugus socialinių tinklų naudojimas	14
6.5 @ Saugumas ir privatumas	17

6 skyrius. 5 tema: Saugumas ir privatumas

6.1 Įvadas į temą

Saugumas ir privatumas internete

Šios temos tikslas – aptarti saugumą ir privatumą internete, suprasti interneto pavojus ir kaip jų išvengti arba sumažinti. Siekiant tikslo, temoje aptariamos techninės priemonės, kurių reikėtų imtis, ir paaiškinama apie privačių duomenų tvarkymą bei duomenų apsaugą internete.

Suaugusiųjų švietėjai / lektoriai:

- supras skirtumą tarp saugumo ir privatumo;
- susipažins su svarbiausiomis saugumo ir privatumo internete problemomis ir spręs jas praktinėse užduotyse;
- sužinos, kaip geriau apsaugoti savo saugumą ir privatumą internete;
- sužinos, kaip saugiai naršyti internete;
- išmoks atpažinti ir išvengti pavojų internete;
- išmoks naršyti socialiniuose tinkluose ir apsaugoti savo asmeninius duomenis;
- išmoks kovoti su asmeninėmis atakomis ir patyčiomis elektroninėje erdvėje.

Kaip tai vyksta:

- Mokymasis grindžiamas **kritiniu tyrinėjimu** grįstu mokymo(si) **metodu** ir ŽPR schema;
- Mokymasis apima interaktyvią paskaitą, individualų, porinį ir grupės darbą, įvairias strategijas ir metodus;
- Šios temos pristatymo / modulio trukmė yra 6 valandos.

8 lentelė. Temos apžvalga

Mokymo(si) tikslai	Turinys	Veiklos / metodai	Priemonės	Trukmė	Mokymo(si) rezultatai
Pristatyti ir aptarti pagrindines temos sąvokas	Įvadas į temą: Saugumo ir privatumo apsaugos svarbos supratimas	Paskaita-pristatymas „Įvadas į temą Sauga ir privatumas“ (2 pristatymas) „Šviežia galva“ 6-3-5 metodas,	Multimedija projektorius, Konferencinis bloknatas, rašikliai	1,5 val.	Skirtumo tarp saugumo ir privatumo suvokimas Potemės apžvalga

Mokymo(si) tikslai	Turinys	Veiklos / metodai	Priemonės	Trukmė	Mokymo(si) rezultatai
		grupės diskusija			
	1 potėmė Dabartinių antivirusinių programų apžvalga, antivirusinės programos užduotys, saugos nustatymai naršyklėse	Paskaita-pristatymas „Techninės galimybės“ (5 pristatymas) „Atgaiva kūnui ir protui“ ŽNI (Žinau-Noriu sužinoti-lšmoku) bendra analizė, interneto tyrinėjimas	Multimedija projektorius, Konferencinis bloknatas, rašikliai	1,5 val.	Kritiška antivirusinės programinės įrangos apžvalga Svarbūs saugos nustatymai naršyklėje
	2 potėmė Patikimų svetainių atpažinimas Pavojų internete atpažinti ir išvengimas	Paskaita-pristatymas „Rimtas elgesys naršant“ (3 pristatymas) „Mainų rinka“ Bendra analizė ir grupės diskusijos	Multimedija projektorius Padalomoji medžiaga, Darbiniai lapai Konferencinis bloknatas, rašikliai	1,5 val.	Kritiška svetainių peržiūra Patikimų svetainių ypatybės ir atpažinimas
	3 potėmė Asmeniniai išpuoliai Internetinės patyčios	Paskaita-pristatymas „Apsauga internete“ (4 pristatymas) „Atomo-molekulės-diskusija“	Multimedija projektorius Padalomoji medžiaga, Darbiniai lapai Konferencinis	1,5 val.	Asmeninis saugumas internete

Mokymo(si) tikslai	Turinys	Veiklos / metodai	Priemonės	Trukmė	Mokymo(si) rezultatai
	Apsauga socialiniuose tinkluose Duomenų saugumas El. laiškų apsauga		bloknotas, rašikliai		

Saugumo ir privatumo apsaugos svarba

Nesvarbu, ar tai būtų nešiojamasis kompiuteris, išmanusis telefonas ar planšetė, žmonės kasdien naršo internete. „Interneto pasaulio statistika“ [1] apskaičiavo, kad 2018 metais interneto vartotojų skaičius Europoje buvo apie 727,6 mln. Naudojimas internetu [1] projekto partnerių šalyse (procentinė dalis nuo gyventojų) sudaro:

- Jungtinė Karalystė 95%
- Vokietija 92%
- Ispanija 86%
- Lietuva 80%

Bet kiek šie vartotojai yra saugūs internete?

Pirmasis klausimas, kurį reikia atsakyti, tai privatumo ir saugumo skirtumas.

Privatumas – tai galimybė apsaugoti neskelbtiną, asmenį identifikuojančią informaciją. Jūsų privatumas internete priklauso nuo to, kiek asmeninės informacijos skelbiate ir kas turi prieigą prie šios informacijos.

Veiksmai privatumo apsaugojimui yra **saugumas**. Kiekvienas vartotojas turi aktyviai dalyvauti duomenų apsaugos srityje. Tai apima šiuos principus:

- Prieš dalinant asmeninę informaciją, būtina perskaityti privatumo sąlygas.
- Būtinai aktyviai saugoti priemonių prieš virusus, kenkėjiškas programas (*malware*) ir sukčiavimą (*phishing*) naudojimas.

Interneto vartotojai pernelyg dažnai nepaiso privatumo. Šiais laikais į interneto saugumą reikėtų žiūrėti labai rimtai. Daugelis vartotojų ir kompanijų noriai dalinasi informacija socialiniuose tinkluose. Tas pats pasakytina apie mobiliųjų telefonų duomenis, mažmeninės prekybos lojalumo korteles, kredito korteles, „ePinigines“ (*iWallets*), transporto paslaugas ir pan. Patogumas ir vartotojo elgsena gali turėti daug didesnę įtaką tam, kaip mes tvarkome savo asmeninius duomenis, nei saugumas.

Skaitmeniniame amžiuje buvimas internete yra labai svarbus mūsų vaikams, tačiau naudodamiesi internetu, jie gali palikti savo „pėdsakus“ ir tokiu būdu atskleisti asmens duomenis.

Apsaugoti asmeninę informaciją internete svarbu, juk internetas niekada nepamiršta!

Kiekvienas, besinaudojantis internetu, turėtų saugoti savo privatumą ir asmeninius duomenis. Kiekvienas vartotojas gali tapti nusikaltimo internete auka. Be išimčių! Šiandien yra daug priemonių, kurių galima lengvai imtis siekiant pagerinti mūsų privatumą ir saugumą internete. Tolesniame skyriuje aprašytos šios priemonės.

Atskiruose klausimuose pateikiamos nuorodos, kuriose galima rasti aktualią informaciją šiais klausimais. Dėl spartaus interneto vystymosi tempo čia galima įvardinti tik tas technines galimybes, kurios aktualios šio dokumento kūrimo metu. Besimokantieji turi reguliariai atnaujinti informaciją apie naujausias interneto saugumo ir apsaugos galimybes, jei nori perduoti šią informaciją savo vaikams / anūkams.

Šiame skyriuje aptariamos saugumo priemonės ir apsaugos galimybės, pvz.:

- Kokios techninės galimybės?
- Kaip saugiai naršyti internete?
- Kaip apsaugoti savo asmeninius duomenis?
- Kaip apsaugoti socialiniuose tinkluose?
- Kaip susidoroti su asmeninėmis atakomis ir patyčiomis elektroninėje erdvėje?
- Kaip atpažinti pavojus ir jų išvengti?

I dalis. Veiklos pavyzdžio pristatymas

1 žingsnis. APŠILIMAS

Seminaro dalyviai dalyvauja 5 minučių apšilimo veikloje „Galvos išvalymas“ [2]. Po jos, lektorius pristato veiklos tikslą ir trumpai apibūdina, kas vyks jos metu.

Procesas

Šią veiklą galima atlikti viduje arba lauke. Ji tinka neribotam dalyvių skaičiui. Rekomenduojama foninė muzika.

Grupės narių paprašoma laisvai judėti kambaryje; kiekvienas atskirai kalba apie tai, kas nutiko jų kasdiniame gyvenime nuo vakar 20 val. iki mokymų pradžios.

Šis metodas taip pat gali būti būdas ir pačiam moderatoriui / lektoriui / seminaro vadovui sutelkti dėmesį į būsimą darbą.

Metodas idealiai tinka apšilimui ryte, prieš prasidedant mokymams, kad galva būtų aiški.

2 žingsnis

Pasiruošimas:

Paruošiami darbiniai lapai pagal pavyzdį apačioje. Kiekvienam dalyviui reikia vieno darbinio lapo.

Darbinis lapas: 6-3-5 metodas

Tema: Saugumas ir privatumas internete

1 užduotis: Dalyvių prašoma užsirašyti savo žinias ar klausimus apie saugumą ir privatumą internete. Taikomas 6-3-5 metodas [3].

Šiai užduočiai dalyviai yra suskirstyti į grupes po 6 žmones. Kiekvienas dalyvis gauna lapą su 3 stulpeliais ir 6 eilutėmis.

Procesas

Kiekvienas dalyvis užrašo 3 idėjas šiuo klausimu savo darbiname lape. Idėjos turėtų būti kuo įvairesnės, iš kuo skirtingesnių perspektyvų.

Užrašai perduodami 5 kartus, kol kiekvienas dalyvis bus gavęs kiekvieno kito dalyvio sąrašą vieną kartą.

Kai lapai perduodami, kiekvienas gauna sąrašą su trimis skirtingomis idėjomis / informacija. Kitose eilutėje šios idėjos papildomos kiekvieno dalyvio mintimis ir žiniomis. Tokiu būdu esamos idėjos perimamos, plečiamos ir tobulinamos.

Tai kartojama tol, kol darbiniai lapai bus perduoti penkis kartus, kiekvienas turi galimybę pateikti savo indėlį.

Užduotis ribojama iki penkių minučių.

2 užduotis: Idėjų / nuomonių santrauka pagal kategorijas grupės diskusijoje. Kategorijas apibrėžiamos pagal dalyvių įrašus. Galimos kategorijos:

- techninės galimybės
- naršymo internete technikos
- privatumas

II dalis. Proceso analizė

1. Grupėje apibendrinamos dalyvių idėjos / nuomonės šiais klausimais.

- Kas yra saugumas?
- Kas yra privatumas?

2. Grupei užduodami šie klausimai:

- Kaip apsisaugoti skaitmeniniame pasaulyje?
- Prieš įvesdami savo asmeninius duomenis, ar pagalvojate, kokius asmeninius duomenis pateikiate?
- Ar žinote kokios galimos šių duomenų pateikimo pasekmės?

III dalis. Įgyvendinimo planavimas

Lektorius suskirsto dalyvius į mažas grupes ir prašo parengti veiklą, kurią tėvai / seneliai galėtų atlikti su savo vaikais, kad paaiškintų jiems privatumo internete svarbą. Rengiant veiklą, reikėtų galvoti apie tokius klausimus:

- Kokia tai svetainė / socialinis tinklas?
- Ar tai saugi svetainė?
- Kokius asmens duomenis galiu pateikti šioje svetainėje?
- Kodėl įvedu asmens duomenis? Ar tai tikrai būtina?
- Kokių asmeninių duomenų neturėčiau atskleisti jokiomis aplinkybėmis?

Galimos adaptacijos

Lektoriai gali naudoti ir kitus metodus rinkti idėjas / užduoti klausimus. Aprašytas metodas **6-3-5** puikiai tinka, jei dalyviai yra šiek tiek uždari ar atsargūs. Jei grupėje vyrauja atvirumo atmosfera, „minčių lietus“ arba „minčių žemėlapis“ labai tinkami metodai. Juos taikant rekomenduojama rezultatus pažymėti lentoje arba konferenciniame bloknote.

Galima leisti grupei atsakyti į klausimus, kuriuos užrašė dalyviai. Tokiu atveju, lektorius prisijungia prie diskusijos tik tuo atveju, jei nė vienas iš dalyvių nepasisako / nediskutuoja kažkuriuo klausimu.

Papildomos adaptacijos grupėms, kurias sudaro „nepalankioje padėtyje“ esantys dalyviai

Socialiai nepalankioje padėtyje esantiems tėvams / seneliams metodą **6-3-5** reikėtų naudoti kiek ilgiau, pvz. 10 minučių.

Kalba ir paaiškinimai turi būti tikslūs, pritaikyti atitinkamai dalyvių grupei, su kuria dirbama, kad būtų užtikrintas supratimas ir įsitraukimas į mokymus. Rekomenduojama kalbėti paprasta kalba, kad kiekvienas turėtų galimybę sekti ir suprasti mokymus.

6.2 Techninės galimybės

Svarbi bendra informacija

Duomenų saugumas apima technines priemones, skirtas apsaugoti visus galimus duomenis. Siekiant užtikrinti duomenų saugumą, siekiama šių tikslų: duomenų konfidencialumas, vientisumas ir prieinamumas. Priešingai nei duomenų apsauga, duomenų saugumas neapsiriboja asmens duomenimis. Šiame skyriuje paaiškinamos galimos techninės priemonės, kurių galima imtis siekiant padidinti duomenų saugumą. Šios priemonės – tai įvairūs kontrolės mechanizmai, skirti užkirsti kelią neteisėtai prieigai, o tuo pačiu – žinioms, manipuliavimui ar duomenų pašalinimui. Plačiau žr. **4 priede**.

I dalis. Veiklos pavyzdžio pristatymas

1 žingsnis. APŠILIMAS

Apšilimo tikslas – pasijusti žvaliau, suteikti jėgų kūnui ir protui.

Eiga

Žmogus pradeda tyliai trinti rankas. Kitas žmogus palaukia kelias sekundes ir tada taip pat pradeda trinti rankas, tada kitas žmogus ir t.t.

Kai paskutinis žmogus pradeda trinti rankas, pirmasis žmogus pradeda naują garsą, pvz. Spragtelėjimas pirštais. Dalyviai vėl vienas paskui kitą pradeda kartoti veiksmą, ir naujas garsas pakeičia pirmąjį.

Garsų tvarka:

- Rankų trynimasis
- Pirštų spragsėjimas
- Plojimas rankomis per šlaunis
- Plojimas rankomis
- Plojimas rankomis per šlaunis
- Pirštų spragsėjimas
- Rankų trynimasis

Atliekant veiksmus, jų garsas iš pradžių stiprės, o paskui silpnės.

2 žingsnis

1 užduotis: Lektorius pristato dalyviams temą. Pristatymo medžiaga – žr. 10 skyrius, pristatymas 5: Techninės galimybės).

2 užduotis: Dalyvių klausiama, kokias antivirusines programas jie naudoja ir kokią to patirtis. Rezultatai pažymimi ir bus vertinami kartu.

3 užduotis: Kiekvienas dalyvis gauna lapą Ž-N-I (Žinau – Norėčiau sužinoti – Išmokau) (Ogle, 1986). Dalyviai pildo pirmą ir antrą stulpelius. Pirmame stulpelyje jie įveda tai, ką žino apie Tėvų Kontrolę internete, o antrame stulpelyje – kokius klausimus jie turi šia tema.

ŽINAU	NORIU SUŽINOTI	IŠMOKAU

3 žingsnis

Bendra lapų analizė. Jei reikia, skiltyje „norėčiau žinoti“ esančiais klausimais galima atlikti internetinę paiešką / tyrimą.

Rekomenduojama apriboti 2 ir 3 užduočių atlikimo laiką.

Užpildęs Ž-N -I lapą, dalyvis pradeda nuo pirmojo norimo sužinoti klausimo. Kiti dalyviai bando atsakyti į klausimą. Lektorius įsikiša tik tada, jei nė vienas dalyvis negali padėti, paaiškinti dalyko. Dalyviai turi po 1-3 minutes atnaujinti savo Ž-N-I lapą.

II dalis. Proceso analizė

Ž-N -I lapų analizė grupės diskusijoje:

- Kokios naujos informacijos dalyviai sužinojo iš pristatymo?
- Kokius dalykus laikote labai svarbiais?
- Kokie dabartinės jūsų techninės ir programinės įrangos nustatymai? Pavyzdžiui, saugos nustatymai jūsų naršyklėje ir naudojamuose socialiniuose tinkluose.
- Kokius pakeitimus laikote svarbiais jūsų sistemai?

III dalis. Įgyvendinimo planavimas

Dalyviai generuoja idėjas, samprotauja mažose grupėse ir parengia nuoseklų vadovą nustatymams, kuriuos tėvai / seneliai turėtų nustatyti savo sistemose tiek techninės, tiek programinės įrangos požiūriu.

Vėliau visos grupės instrukcijos sujungiamos į bendrą visų grupių pilną vadovą.

Galimos adaptacijos

Jei mokymų metu naudojamosi kompiuteriais su interneto prieiga, galima ieškoti atsakymų į klausimus internete. Tai turi tokį privalumą, kad dalyviai gali išmokti paieškos metodų ir taip ateityje greitai gauti norimą informaciją. Tai sumažins laiką, praleistą priešais ekraną, ateityje.

Papildomos adaptacijos nepalankioje padėtyje esančioms grupėms

Socialiai nepalankioje padėtyje esančių tėvų / senelių grupėms dalis darbo tikrai turėtų būti atliekama naudojant kompiuterius. Čia jie turėtų išbandyti tėvų kontrolės galimybes kompiuteriuose / išmaniuosiuose telefonuose.

6.3 Saugus elgesys naršant

Svarbi bendra informacija

Gerai žinoma, kad iš mažai duomenų galima daug sužinoti apie interneto vartotojus. Iš asmens internetinės veiklos galima gauti informacijos ne tik apie jo tapatybę ir asmeninius duomenis, bet ir apie elgesį internete, fizines ir psichologines sąlygas bei kitus žmonių asmenybės aspektus.

Mokslininkai įrodė, kad įžvalgų apie asmenybės bruožus galima gauti ne tik iš socialinių tinklų, pvz., „Facebook“ ar „Twitter“, bet ir iš įprasto interneto naudojimo, pavyzdžiui, informacijos paieškos ar pirkimo. Daugelis vartotojų mano, kad elektroninėje erdvėje jie yra anonimiški – deja, tai klaidinga. Internetas – erdvė nematomam / nejaučiamam stebėjimui.

Sunku iširti interneto šaltinio išsamumą ir patikimumą. Tačiau yra keletas dalykų, į kuriuos atkreipus dėmesį, galima greitai nuspręsti, kiek patikimas yra interneto šaltinis. Daugiau – žr. **5 priede**.

I dalis. Veiklos pavyzdžio pristatymas

1 žingsnis

Šios veiklos idėja paremta Manfred Bieschke-Behm parengta veikla „mainų birža“ [4].

„Mainų birža“ reiškia, kad jūs atiduodate tai, ko turite per daug, o iš kitų gaunate tai, ko turite per mažai arba visai neturite.

Pasiruošimas: Mainų vietoje pastatomi keli staliukai, prie kiekvieno – dvi kėdės, pastatytos viena prieš kitą. Ant atskiro stalo yra dviejų skirtingų spalvų kortelės ir rašikliai. Iš anksto nusprendžiama, kokia spalva bus naudojama kuriai temai. Temos: „Kaip atpažinti patikimas svetaines“ ir „Kaip atpažinti pavojus internete“.

Igyvendinimas: Prieš pradėdant mainus, dalyviai kortelėse užrašo tai, ką žino, apie temas „Kaip atpažinti patikimas svetaines“ ir „Kaip atpažinti pavojus internete“, ir savo vardą. Ant kiekvienos kortelės užrašoma po vieną punktą. Tie, kurie turi ką „parduoti“, susėda prie stalų ir išskleidžia savo „mainų objektus“.

Potencialūs pirkėjai eina nuo stalo prie stalo ir sužino, kas siūloma, ir ar jiems yra kažkas naudingo. „Pardavėjas“ klausia „kliento“, ką jis gali pasiūlyti mainais.

Pastaba: „Derybų dėl kainos“ kontekste taip pat reikia išsiaiškinti „kiekio“ klausimą. Būtina sąlyga: tai nėra 1:1 mainų sandoris. Pavyzdžiui, „pardavėjas“ yra pasirengęs duoti „pirkėjui“ 1 kortelę savo „žinių“ apie „Kaip atpažinti patikimas svetaines“, tik tuo atveju, jei mainais jis gauna 2 korteles su informacija „Kaip atpažinti pavojus internete“? Jei „verslo partneriai“ susitaria, suderėtos kortelės keičia šeimnininką. Kiekvienas „pirkėjas“ turi galimybę kreiptis į kitus „pardavėjus“, kad padidintų savo „paklausą“.

Pastaba dėl proceso: Ne kiekvienas „klientas“ išeina iš biržos su „pirkiniu“. Kai kuriems „kaina“ yra per didelė. „Pardavėjas“ gali ir atsisakyti mainų, pvz., jei atsakomybė už sprendimą perkeliama jam. Visuose šio užsiėmimo etapuose, atrandamos anksčiau nežinomos patirtys ir renkamos įžvalgos.

1 pastaba: Galima keistis vaidmenimis. „Pardavėjas“ tampa „pirkėju“ ir atvirkščiai.

2 pastaba: Mainų birža veikia tik ribotą laiką.

3 pastaba: Mainų birža gali būti naudojama universaliai. Ji gali vykti mokymų pradžioje, kaip „apšilimas“, mokymų pabaigoje ar kaip pagrindinis mokymų akcentas.

2 žingsnis

1 užduotis: Temos kortelės prisegamos ir apibrėžiama, kas kokių žinių turi.

2 užduotis: Apibendrinimas naudojamas kaip pagrindas, lektorius perduoda savo žinias visai grupei. Šiuo tikslu moderuoti darbą paskiriamas žmogus iš grupės.

3 žingsnis

Klausimo: „Kaip jūs suprantate *saugų elgesį naršant?*“ aptarimas su dalyviais

Dalyviams pateikiama 10 punktų tema „Patikimo interneto šaltinio charakteristikos“ (žr. 10 identifikavimo požymių 5 priede „1. Patikimo interneto šaltinio ypatybės“). Dalyvių klausama, ar naudodamiesi internetu jie atkreipia dėmesį į šiuos dalykus.

Dalyviai savo žodžiais užsirašo punktus, kad juos suvoktų / įsisąmonintų.

Socialiai nepalankioje padėtyje esančių grupių atveju, patartina kartu grupėje aptarti punktus, jei yra galimybė, parodant šias savybes internete.

Aptariama medijų raštingumo samprata tėvams / seneliams.

Daugiau informacijos – 9 skyriaus 1 priede: *Medijų ir informacinis raštingumas Lietuvoje: laikas keisti požiūrį?*

II dalis. Proceso analizė

- Ką manote apie veiklą „mainų birža“?
- Ar šią veiklą galima atlikti su tėvais / seneliais?
- Ar tėvai / seneliai gali tą pačią ar panašią veiklą išbandyti su savo vaikais / anūkais?

III dalis. Įgyvendinimo planavimas

Dalyviai dirba mažose grupėse, ruošdami tėvams / seneliams skirtą veiklą, aptardami tinkamus pasiūlymus ir atsakymus į šiuos klausimus:

- Kaip mano vaikas / anūkas atpažįsta saugią svetainę?
- Kaip galiu padidinti savo vaiko / anūko jautrumą ir supratimą apie interneto pavojus?
- Kaip galiu parodyti savo vaikui / anūkui interneto pavojus?

Galimos adaptacijos

Lektoriai taip pat gali naudoti kitą, jų manymu, naudingą veiklą vietoje „Mainų biržos“, pvz., klausimyną su pasirenkamais atsakymais.

Galimi klausimai ir atsakymai, pvz.:

Klausimas:

Naudojant paieškos įrankius, kokia tvarka rodomi paieškos rezultatai? Ką rodo paieškos rezultatas ieškant termino / sąvokos?

Galimi atsakymai:

1. Rodymo eiliškumas neturi prasmės.
 2. Pirmieji rezultatai yra tie, kurie sulaukė daugiausiai lankytojų.
 3. Pirmieji rezultatai yra saugūs puslapiai.
- (teisingas atsakymas: 2)

Klausimas:

Norima svetainė yra atidaryta. Kaip galite pasakyti, ar svetainė yra saugi, ar ne?

Galimi atsakymai:

1. Adresas prasideda http.
2. Priešais adresu rodomas užrakto simbolis / ženklukas.
3. Svetainėje yra daug skelbimų / reklamų.
(teisingas atsakymas: 2)

Klausimas:

Ar leidžiama atsisiųsti paveikslėlius, muziką, tekstą, filmus ir pan.?

Galimi atsakymai:

1. Taip, man leidžiama atsisiųsti viską, nes tai yra prieinami visiems.
2. Ne, man neleidžiama to daryti, nes tai saugoma autorių teisių.
3. Taip, galiu atsisiųsti viską, kas išleista ir naudojama, bet tik savo asmeniniams tikslams.
(teisingas atsakymas: 3).

Papildomos adaptacijos „nepalankioje padėtyje“ esančioms grupėms

Socialiai nepalankioje padėtyje esančioms grupėms patartina grupėje kartu aptarti klausimus, jei įmanoma, parodyti šiuos dalykus internete.

6.4 Saugus socialinių tinklų naudojimas

Svarbi bendra informacija

Naudojant privačiai, internetiniai socialiniai tinklai leidžia kalbėtis, dalintis nuotraukomis ir vaizdo įrašais su šeima, draugais ir kolegomis. Tačiau nereikėtų nuvertinti socialinių tinklų pavojų, pavyzdžiui, tapatybės vagystė ar asmeninės informacijos šnipinėjimas. Tolesnėje veikloje pateikiami saugos patarimai [5] (daugiau žr. **6 priede**: Saugus naudojimasis socialiniais tinklais).

I dalis. Veiklos pavyzdžio pristatymas

1 žingsnis. APŠILIMAS

Atomo-molekulės diskusija [6]

Šis metodas sukurtas taip, kad dalyviai vis didesnėse grupėse užsirašo klausimus apie iš anksto pasirinktą temą, pvz., teisės ir pareigos internete ar patyčios internete.

Pradžioje grupė suskirstoma į poras – kiekviena pora atsisėda nuošaliau ir apie 5 minutes kalba sutarta tema. Praėjus šiam laikui, lektorius duoda sutartą signalą, o poros susiranda antrą porą ir vėl kalbasi tarpusavyje apie 5 minutes. Tada kiekviena keturių grupė ieško kitos keturių grupės ir dar 10 minučių kalba ta tema.

Pastaba: ši veikla labiausiai tinka didesnėms grupėms. Dirbant su mažesnėms grupėms galima veiklą baigti po antrojo turo (grupė iš keturių žmonių).

2 žingsnis

1 užduotis: Kiekviena aštuonių asmenų grupė (arba keturių asmenų grupė) per 5 minutes apibendrina savo klausimus šia tema ir susitaria dėl grupės pranešėjo.

2 užduotis: Grupės pranešėjai pateikia klausimus. Tokiu būdu surinkti klausimai yra fiksuojami konferenciniame bloknote arba skaitmeniniu būdu.

3 žingsnis

Į 2 etapo klausimų sąrašą atsakoma bendroje grupės diskusijoje.

Dalyviai dalinasi, kokią (neigiamą) patirtį jie turėjo ir ką su tuo darė.

Grupė aptaria pasirinktą temą. Jei pasirenkama kibernetinių patyčių tema, dalyviai gali nenorėti dalintis savo patirtimi dėl jautraus šios problemos pobūdžio. Tokiu atveju galima paruošti anoniminį klausimyną, kurio atsakymai bus diskusijos pagrindu. Norėdami sudaryti klausimų sąrašą, galite naudoti informaciją, pateiktą 6 priede: Saugus socialinių tinklų naudojimas, poskyris „Patyčios elektroninėje erdvėje“.

II dalis. Proceso analizė

Dalyvių prašoma susėsti į ratą ir pasidalinti grįžtamuoju ryšiu apie atliktą veiklą.

- Kas dalyviams patiko šioje veikloje?
- Ar ši veikla paskatino jus geriau suvokti temą?
- Kas dalyviams nepatiko?
- Ar jie siūlytų kokią nors kitą veiklą?

III dalis. Įgyvendinimo planavimas

Dalyviai susiskirsto / suskirstomi mažomis grupelėmis, jų prašoma parengti kitas įmanomas veiklas, tinkančias tėvams ir seneliams, ir kurias jie galėtų atlikti su savo vaikais / anūkais.

Galimos adaptacijos

Patyčios elektroninėje erdvėje yra labai opi tema, apie kurią daugelis žmonių nenori kalbėti. Kad būtų galima aptarti šią temą su tėvais ir seneliais, anoniminė apklausa būtų viena iš galimybių.

Šiuo tikslu galima parengti klausimyną, pirmiau – mažose grupėse, po to, bendrą – pilnoje grupėje.

Papildomos adaptacijos „nepalankioje padėtyje“ esančioms grupėms

Anketa turėtų būti lengvai suprantama socialiai nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms.

Kartu, komandoje, reikėtų apsvarstyti geriausią būdą paaiškinti problemas socialiai nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms.

Šaltiniai

[1] <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/39490/umfrage/anzahl-der-internetnutzer-weltweit-nach-regionen/> from 18.05.2020.

[2] Worksheet von Christina Achner
<https://www.beltz.de/fileadmin/beltz/leseproben/9783407364517.pdf> (page 139) from 04.05.20.

[3] 1. 6-3-5 Method developed by Professor Bernd Rohbach, 1968.

[4] compiled and field-tested by Manfred Bieschke-Behm Head and initiator of self-help groups, workshops and seminars Publisher:
https://www.mittelhof.org/static/media/filer_public/5b/ef/5bef0a48-2cd6-4a8b-afd6-19952a80624a/selbsthilfe_reader_2015.pdf from 20.05.2020.

[5] https://www.bsi-fuer-buerger.de/BSIFB/DE/DigitaleGesellschaft/SozialeNetze/Zehn_Tipps/Zehn_Tipps_node.html
from 25.04.2020.

[6] The idea for this activity is based on the publication by Bodo Köster https://www.schuldekan-ravensburg.de/fileadmin/mediapool/einrichtungen/E_schuldekan_ravensburg/dokumente/Diskussionsmethoden_fuer_grosse_Gruppen.pdf am 12.5.2020.

6.5 @ Saugumas ir privatumas

nuotoliniam mokymui(si)

Šios mokymosi veiklos tikslas – aptarti saugumo ir privatumo internete temą, atpažinti pavojus ir išsiaiškinti, kaip jų išvengti arba sumažinti grėsmę.

Suaugusiųjų švietėjai:

- pristatys ir aptars sąvokas;
- nustatys svarbiausias problemas ir jas spręst atlikdami praktinės užduoties;
- atpažins priemones, kurių reikia saugiai paieškai internete, naršymui socialiniuose tinkluose ir asmens duomenų apsaugai;
- apmąstys turinį ir mokymosi procesą;
- planuos savo mokymo(si) procesą, pristatys mokymų medžiagą konkrečioms tikslinėms grupėms.

Kaip tai vyksta

- Mokymas remiasi kritiniu tyrinėjimu grįstu mokymo(si) metodu ir ŽPR schema;
- Mokymąsi sudaro internetinė apklausa, darbas grupėje, diskusijos, aktyvus mokymasis ir testas;
- Šios temos pristatymo trukmė yra 1 - 1,5 valandos.

I dalis. Veiklos pavyzdžio pristatymas

„Sužadinimo“ užduotis mokymų dalyviams: užpildykite formą.

Sukuriama apklausos anketą tema „Medijų raštingumas“. Tam galima naudoti, pavyzdžiui, „Google“ formas. Štai keletas klausimų pavyzdžių:

Kiek valandų per dieną vidutiniškai praleidžiate internete laisvalaikiu?

- Nei kiek
- 1 valandą
- 2 valandas
- 3 valandas
- 4 valandas ir daugiau

Kiek valandų per dieną vidutiniškai žiūrite televizorių?

- Nei kiek
- 1 valandą
- 2 valandas

- 3 valandas
- 4 valandas ir daugiau

Kiti galimi klausimai:

*Ar per pastarąsias kelias savaites skaitėte romaną?
Ar skaitote dienraščius?
Kaip dažnai esate „Facebook“ / „Instagram“ / „Youtube“?
Ar prieš įkeldami informaciją galvojate apie privatų turinį?
Kaip dažnai vidutiniškai atsisunčiate nuotraukas, vaizdo įrašus, muziką ar tekstą iš interneto?*

Mokymų dalyviai 2-4 minutes galvoja apie savo elgseną internete ir užpildo formą.

Grupės diskusija apie apklausos rezultatus trunka maždaug 10-15 minučių.

Prasmės suvokimas. Pristatymas

Grupės užduotis – „Mokyk ir mokykis“.

Mokymų dalyviams pateikiama trumpa pagrindinė informacija toliau išvardintomis temomis pasirinktinai (medžiaga informacijai parengti pateikta **4-6 prieduose**):

- Techninės priemonės
- Patikimo interneto šaltinio ypatybės
- Teisės internete
- Saugus socialinių tinklų naudojimas
- Priklausomybė nuo interneto
- Asmeninės atakos ir patyčios elektroninėje erdvėje

Dalyviai suskirstomi į 4 internetinius kambarius. Kiekvienai grupei duodama užduotis, kurią reikia atlikti. Užduočiai atlikti skiriama 20 minučių.

- 1 GRUPĖ:** Kaip atpažinti patikimus interneto šaltinius?
Kokias patikimų interneto šaltinių skiriamąsias savybes žinote?
- 2 GRUPĖ:** **Pasižiūrėkite trumpą filmą:** <https://www.youtube.com/watch?v=2qn6VcvejEk>
Kaip kovoti su patyčiomis elektroninėje erdvėje?
Kaip apsaugoti save / savo vaiką nuo patyčių internete?
Kaip tėvai (seneliai) gali suprasti, ar jų vaikas (anūkas) yra elektroninių patyčių auka?
- 3 GRUPĖ:** Ką žinote apie autorių teisių įstatymą Europoje / savo šalyje?
Ar žinote savo įrašų / nuotraukų autorių teises socialinėje žiniasklaidoje?
Kaip galite paaiškinti vaikams / paaugliams autorių teises, susijusias su nuotraukų, filmų ar muzikos atsiuntimu iš interneto?
- 4 GRUPĖ:** Ką reiškia frazė „Internetas nieko nepamiršta“ ir kokia jos sąsaja su kritiniu mąstymu?
Ką manote apie duomenų nutekėjimus?
Peržiūrėkite didžiausius pasaulyje duomenų nutekėjimus čia:
<https://www.informationisbeautiful.net/visualizations/worlds-biggest-data-breaches-hacks/>

Refleksija. Darbas pagrindinėje sesijoje.

Kiekviena grupė imasi lektoriaus vaidmens ir dalinasi pasiektais rezultatais su visa grupe.

II dalis. Proceso analizė

1. Grupės veiklos „Mokykis ir mokyk“ analizė iš besimokančiojo perspektyvos.
2. Grupės veiklos „Mokykis ir mokyk“ analizė suaugusiųjų švietėjų požiūriu.
3. Diskusijos.

III dalis. Įgyvendinimo planavimas

1. Diskusijos apie tai, kaip ir kam šis užsiėmimas / veikla gali būti pritaikyta vietiniame kontekste.
2. Įgyvendinimo plano rengimas.

Galimos adaptacijos:

Turinys: kitų temų / klausimų apie saugą ir privatumą naudojimas grupės darbui.

Laikas: darbo planavimas pagal grupės dydį; pakankamas laikas refleksijai, proceso analizei ir įgyvendinimo planavimui.

Darbas pagrindinėse sesijose / internetiniuose kambariuose: jei besimokančiųjų grupė yra maža, nereikia dirbti atskiruose kambariuose. Jei grupė didelė, rekomenduojama dirbti grupėse, kurias sudaro 4-5 dalyviai.